

**СТРАНСТВАНИЯ И СВЕТУВАНИЯ,
ИЛИ ЗА БЪЛГАРСКАТА ДЕТСКО-ЮНОШЕСКА ЛИТЕРАТУРА –
С ГРИЖА И ПОСВЕТЕНОСТ**

(Пътят на българската литература за деца и юноши. Сборник с научни изследвания. Съст. Александра Антонова. София: ИЦ Боян Пенев, 2024, 172 стр., ISBN 978-619-7372-85-4)

Владимир ИГНАТОВ

Софийски университет „Св. Климент Охридски“, България
E-mail: vladimir_ignatov@slav.uni-sofia.bg, ORCID ID: 0000-0002-8788-1888

**WANDERING AND EXISTENCE, OR ON BULGARIAN LITERATURE FOR CHILDREN
AND ADOLESCENT – WITH CARE AND DEDICATION**

Vladimir IGNATOV

Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Bulgaria
E-mail: vladimir_ignatov@slav.uni-sofia.bg, ORCID ID: 0000-0002-8788-1888

Детството е особеното време на откривателството, на съкровено любопитство към различните измерения на света, чието опознаване и разбиране – чрез спонтанния стремеж, съпреживяемостта и добрия пример – бележат полосите на пълноценното навлизане в живота.

В метафоричното странстване из родните и чудните светове, чиито предизвикателства обуславят своеобразното израстване, редно е детето да бъде поучено с търпение и добронамереност, с нещо познато и близко – с примери от пряко видимото. Тъкмо те залягат в основата на придобиваните преки впечатления и на натрупвания жизнен опит, които от своя страна не могат да бъдат самоцел, а средство за изявяване на грижа за другите.

А художествената словесност, посветена на тези процеси, цели не само нравствено възпитание – за утвърждаване на неотменимите ценностни ориентири, но и непосредствено естетическо възприятие – за разширяване на собствените познавателни хоризонти. Дори това да се налага в ситуация на съобразяване с изискванията на времето.

На тези и други – житейски важни и литературоведски привлекателни, въпроси предлага своите прочити прецизно съставеният от доц. д-р Александра Антонова сборник с научни изследвания върху проблемите на детско-юношеската литература „Пътят на българската литература за деца и юноши“ (ИЦ Боян Пенев, 2024). Текстовете от проведената на 30 юни и 1 юли 2022 г. едноименна конференция съставят неговите организиращи концептуални линии, които се разгръщат в продуктивна диахронна последователност.

Макар формалният повод за провеждането на научния форум да са кръглите годишнини на редица български автори на произведения за деца и юноши (Георги Райчев, Добри Немиров, Ангел Каралийчев, Светослав Минков, Фани Попова-Мутафова, Яна Язова и др.), предлаганият сборник в макротекстов план гледа на отделните теми и проблеми (частно литературоведски, но още и социологически и културологични) отвъдперсоналистично, т.е. неговият обект е положен в перспективите на модерното и приказното, на фолклорното и психологическото, на авантюрното и идеологическото като напрегнати нееднозначни нишки в изтъкваните възможни детско-юношески светове. Така чрез тяхното взаимно обвързване все повече се застъпва схващането „на литературата за деца като литература за всички възрасти“¹.

Преплитането на литературноисторическия и литературнотеоретичния подход в

---

¹ Антонова, А. Предговор. – В: *Пътят на българската литература за деца и юноши*. София: ИЦ „Боян Пенев“, 2024, с. 7. (*Antonova, A. Predgovor. – V: Patyat na balgarskata literatura za detsa i yunoshi*. Sofiya: ITs Boyan Penev, 2024, s. 7.)

сборника предопределя открояването и функционирането на няколко ключови смислопораждащи ядра:

Реконструктивистко, което спомага безусловно за нанасянето на характерни шрихи върху непознати или малко изследвани страни от творческото присъствие на даден автор. В това отношение текстовете на Елена Давчева (за петнадесет видни творци на детската литература, по повод годишните от рождението им), Петър Михайлов (за Вела Благоева), Мая Горчева и Петър Величков (за Яна Язова), Гертана Асенова (за Добри Немиров), Ана Атанасова (за Светослав Минков), Евдокия Борисова и Мая Горчева (в съавторство – за Василка Георгиева) диалогизират помежду си, отваряйки нови смислови посоки за критически търсения.

Жанровоцентрично – чрез него се проблематизират антиприказката (Румен Шивачев), научнофантастичният роман (Елена Борисова, Таня Стоянова), фолклорната легенда (Емилия Алексиева) при изследването на произведения от Георги Райчев и Емил Коралов, за да се открие потенциалът им в художественото интерпретиране на теми и образи от универсален нравствено-психологически порядък.

Поетологично, указващо многообразието от стилове и почерци, които експериментират с езоповския език и нонсенса (както е у Борис Априлов, на когото Росица Чернокожева е посветила своята статия) или с идеологическата дидактика (в творби на Надя Трендафилова и Георги Караславов – обект на наблюдения от страна на Александра Антонова).

Персонажно-типологично – то характеризира смислово натоварени образи в писането за деца и юноши като тези на джуджето (Боряна Владимирова) и на децата детективи/контраразузнавачи, идейно разгръщащи се между нормата и отклонението (Пламен Антов).

Рецептивно и канониформиращо, чиято мрежа от референции и съотнасяния обособява два основни метатекстови блока – единият, съсредоточаващ се върху фигурата на Ангел Каралийчев, и другият – бележещ пътя на българската детско-юношеска литература извън пределите на родината. В първия случай творчеството за деца на писателя е проучено от Елена Азманова в контекста на присъствието му в учебникарската литература от 30-те и 40-те години на XX в. през специфичното пресичане в него на християнски теми и мотиви и социална проблематика, съобразена с конкретната идейно-политическа динамика на времето. А. Каралийчев стои в центъра на статията и на Невена Борисова, но вече със своите възгледи за ценността и мисията на детската литература, припознавана – през култивиращия си потенциал – като възможен начин за възпитаване и сформирание на манталитета и духовността. Изданието поставя и много важен акцент върху своя предмет в перспективата на неговата история, на открояващите се в него жанрови специфики и тенденции в културния ареал на Република Сърбия посредством текстовете на Таня Казанджиева и Елизабета Георгиев.

Всичко това прави сборника „Пътят на българската литература за деца и юноши“ вътрешно единен, концептуално наситен, асоциативно разгрънат. Различните изследователски ракурси и приложени методологически подходи, образуващи широко интерпретативно поле, които съдържат в себе си близкото четене, съпоставителния анализ, обзорния прочит, превръщат общия обект на научен интерес в многозначно явление, полагайки го върху отличаваща се с потенциала си жанрово-поетологична, стилово-типологична и рецептивна основа.

Приведените съставителски принципи на свой ред открояват определени литературноисторически и социокултурни сюжети, които са продуктивна отправна точка и за бъдещи приносни изследвания. Тяхното постепенно разгръщане се осланя на едно вътрешноорганизиращо разбиране: независимо дали художествените функции в нея се реализират чрез фолклорната традиция, етнопсихологизацията, авангардната поезика или идеологизацията, литературата за деца и юноши изпълнява свой неотменим дълг – утвърждаването на доброто и полезното в света при последователно извежданите жизнени ориентири за пълноценното негово изживяване.